

ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ

УДК 78.04(477):94(477)

Федотова Оксана Олегівна,
доктор історичних наук, с.н.с.,
професор Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
e-mail: oxana68@ukr.net

МУЗИЧНА СФЕРА УКРАЇНИ ПІД НАГЛЯДОМ РАДЯНСЬКОЇ ЦЕНЗУРИ

Стаття присвячена основним тенденціям розвитку музичної сфери України в умовах функціонування радянської ідеологічної цензури. Автором показано становлення різних форм контролю музичної продукції у вигляді обмеження концертного репертуару, складання проскрипційних списків "шкідливих" творів, запровадження ідеологічного рецензування, введення табу на трансляцію небажаної музичної продукції в ефір, перегляду текстів вокальних творів; заборони програвання та демонстрації грамплатівок, компакт-дисків, відеороликів, книг, плакатів та іншої продукції, яка б репрезентувала діяльність опальних музичних колективів і виконавців.

Доведено, що ідеологічна цензура музичної сфери в республіці здійснювалася до останнього моменту існування Головліту УРСР та його ліквідації у 1990 році.

Ключові слова: музична сфера України, радянська ідеологічна цензура, форми контролю, обмеження репертуару, проскрипційні списки, ідеологічне рецензування, заборона трансляції музики в ефірі.

Федотова Оксана Олегівна, доктор исторических наук, профессор Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств.

Музыкальная сфера Украины под надзором советской цензуры

Статья посвящена основным тенденциям развития музыкальной сферы Украины в условиях функционирования советской идеологической цензуры. Автором показано становление разных форм контроля музыкальной продукции в виде ограничения концертного репертуара, составления проскрипционных списков "вредных" произведений, введения идеологического рецензирования, введения табу на трансляцию нежелательной музыкальной продукции в эфир, пересмотра текстов вокальных произведений, запрета проигрывания и демонстрации грампластинок, компакт-диск, видеороликов, книг, плакатов и другой продукции, которая бы представляла деятельность опальных музыкальных коллективов и исполнителей.

Доказано, что идеологическая цензура музыкальной сферы в республике осуществлялась вплоть до момента ликвидации Главлита УССР в 1990 году.

Ключевые слова: музыкальная сфера Украины, советская идеологическая цензура, формы контроля, ограничение репертуара, проскрипционные списки, идеологическое рецензирование, запрет трансляции музыки в эфире.

Fedotova Oksana, D.Sc. in History, professor, National academy of managerial staff of culture and arts.

Ukrainian music sphere under the supervision of Soviet censorship

The article is devoted to the main trends in the development of music sphere in the Ukraine under conditions of Soviet ideological censorship.

The author shows the emergence of various forms of musical production, such as: control in the form of repertoire restrictions, the preparation of proscription lists "harmful" works, introducing by ideological peer review, the introduction of the taboo on broadcast unwanted musical production in ether, reviewing texts of vocal works, prohibition of music records, compact discs, videos, books, posters, and other products that would represent the activities of disgraced music bands and artists.

The article proves that the ideological censorship of music sphere in the country was carried out up to the moment of liquidation Glavlit Ukrainian SSR in 1990.

Keywords: musical sphere of Ukraine, Soviet ideological censorship, forms of control, restriction of repertoire, lists proscriptions, ideological peer review, ban the broadcast of music.

Жовтневий переворот 1917 року принципово змінив попередню державно-ідеологічну структуру суспільства. Характерною ознакою радянського соціокультурного середовища стала його масовість. З моменту приходу більшовистської влади виникло таке явище, як масова культура, що ґрунтувалася на примітивних пропагандистських творах. Останнє дозволило протягом наступних років перейти від ідеї революційного визволення до ідеологічного пресингу та насилля. Головним принципом функціонування тоталітарної держави була проголошена ідеологічна одноманітність, зважаючи на те, що для ідеологів радянської культури суттєву небезпеку становили будь-які прояви індивідуального.

З перших років існування радянської влади музичні твори підлягали цензуруванню. У 1922 році всебічний нагляд за духовним життям суспільства почав реалізовувати Головліт, покликаний забезпечувати тотальний контроль над усіма без винятку творами друку, стежити за випуском кінопродукції, діяльністю театральних колективів; робити відбір музичного репертуару тощо.

Зокрема, об'єктом цензурного зацікавлення стала музична інформація. Так, у 1924 році при Головліті почала функціонувати Колегія з контролю за грамофонним репертуаром, до повноважень якої входили підготовка та видання проскрипційних "Списків грамофонних платівок". За безпосередньої участі органів політконтролю ДПУ також заборонялися і вилучалися платівки монархічної, імперіалістичної тематики, а також такі, що ображали жіночу гідність [16].

Особливо ідеологічний тиск посилювався у 30-х роках. 1931 року НКО УСРР видав циркуляр "До всіх театрів, що проводять свою роботу на теренах УСРР", яким обумовлювалося обов'язкове візування усіх музично-театральних творів. У структурі НКО функціонував також Вищий Музичний Комітет, що здійснював розгляд, видачу дозволів та візування музичної продукції. Вказані твори у кількості двох примірників направлялися до сектору мистецтв, після чого опрацьовувалися відповідним уповноваженим у галузі музичного репертуару [7]. Таким чином, жоден музичний твір не міг отримати право на публічне виконання без візи згаданого підрозділу. Відповідно до директиви про "Поря-

док контролю репертуару музично-концертних виступів" розпорядження комітету мали реалізовуватися усіма музичними закладами та установами.

23 квітня 1932 року побачила світ Постанова ЦК ВКП про перебудову літературно-художніх організацій, поява якої ознаменувала початок ліквідації творчих організацій, керуючись мотивами невідповідності їх діяльності політичним завданням. Як альтернативний варіант, на централізованій основі створювалися творчі спілки. Відтоді розпочала роботу Спілка композиторів СРСР, основною метою якої було впровадження в радянську музичну творчість методу соціалістичного реалізму.

Показовою для означеного періоду стала публікація "Сумбур замість музики" в газеті "Правда" (1936). У вказаній статті піддано критиці Дмитра Шостаковича, який обвинувачувався в недотриманні вимог згаданого методу.

Надалі, в ході масового терору, під політичні репресії підпали найкращі діячі музичного мистецтва України. Так, скажімо, 1938 року за участь в контрреволюційній організації був розстріляний український письменник, історик, бандурист, композитор та мистецтвознавець Гнат Хоткевич, який з другої половини 20-х років до 1932 року успішно вів клас бандури у Харківському музично-драматичному інституті, а також очолював Полтавську капелу бандуристів. Після смерті Миколи Скрипника діяч потрапив до реєстру неблагонадійних осіб, був звільнений з роботи, а його твори заборонені цензурою.

На сторінках "Бюлетеня НКО УСРР" друкували переліки дозволених і заборонених музичних творів. До рекомендованих зараховувалися ідеологічно-витримані: "Пісня незаможників", "Комунівська веснянка", "За золотий врожай", "Урожайний марш", "Колгоспівська" Ф. Богданова, "Криворіжжя", "Дніпрельстан", "Комуна" В. Борисова, "У похід", "Марш сельбудів" П. Козицького, "За кращий врожай" М. Коляди, "Тракторист" А. Лебединця. Заборонена музична продукція була репрезентована масовою піснею "Ударник" Л. Ревуцького, "Фантазією на галицькі теми" В. Грудіна та багатьма іншими творами [18].

Виникли також опери і балети радянського спрямування, такі як "Тихий Дон" І. Дзержинського, "Червоний мак" Р. Глієра тощо. Питання щодо музичного репертуару активно розглядалися на засіданнях культпропвідділу ЦК КП(б)У.

Повоєнні роки охарактеризувалися відновленням ідеологічного тиску. На тому етапі у газеті "Правда" побачили світ критичні публікації, поява яких ознаменувала початок кампанії ідеологічного наступу в музичній сфері. Скажімо, у статті "Невдала опера", присвяченій твору Г. Жуковського "Від усього серця", йшлося про підміну показу життя "колгоспів та їх людей" особистісними проблемами сімейної драми [19]. Наступним об'єктом ідеологічного цькування стало лібрето К. Данькевича "Богдан Хмельницький", автор якої, у свою чергу, був звинувачений в численних ідеологічних помилках. Цікавим є той факт, що напередодні згаданої акції постановки вказаних творів отримали схвальну оцінку громадськості. А невдовзі на пленумі Спілки радянських композиторів України у 1951 році жорсткої критики за позитивну оцінку означених опер зазнали Г. Верьовка (обіймав на той момент посаду голови правління Спілки композиторів України), А. Штогаренко, А. Філіпенко. У подібному дусі оцінено також Третю симфонію Б. Лятошинського (формалізм), музичну комедію В. Нахабіна

і Д. Клебанова "За ваше здоров'я", ряд пісень П. Майбороди, М. Жербіна, Я. Цегляра, О. Сандлера, С. Жданова (ідейні прорахунки) та ін. [15].

Сюжетним лейтмотивом радянських музичних творів мав стати показ простого трудівника, ходу індустріалізації республіки, передових промислових підприємств та мотивів дружби народів. Не випадково секретар ЦК КП(б)У І. Назаренко наголошував на необхідності вироблення "доброякісної опери", у центрі уваги якої знаходилися б партія і народ [21]. Отже, музичне мистецтво мало відповідати усім коливанням ідеологічної амплітуди держави.

1958 року, вже за часів хрущовської відлиги, було видано постанову ЦК КПРС "Про виправлення помилок в оцінці опер "Богдан Хмельницький", "Велика Дружба" і "Від щирого серця", що певним чином сприяла послабленню ідеологічного тиску.

В Україні поступово починає формуватися естрада як новий вид мистецтва. Саме на тому етапі створено організацію "Укрконцерт", естрадні пісні включаються до репертуару обласних філармоній, народжуються нові естрадні колективи, з'являються нові талановиті виконавці, наприклад, Олександр Таранець, який згодом став першим виконавцем "Пісні про рушник".

1960-ті роки охарактеризувалися значним піднесенням музичної культури. Новаторські композиторські практики увійшли в творчість таких композиторів, як Л. Грабовський, В. Сильвестров, В. Годзяцький.

Ситуація у музичній сфері в Україні значно погіршилася 1972 року, з моменту відсторонення з посади Першого секретаря ЦК КПУ П. Ю. Шелеста. Однією з ознак обмеження культурного життя суспільства стала боротьба з "українським буржуазним націоналізмом". Означений процес негативно вплинув і на розвиток музичної культури. Нова хвиля репресій проти дисидентів ознаменувалася також заборонаю трансляції в ефір ряду творів на слова В. Симоненка, О. Олеся та ін. На тому етапі органами контролю активно обмежувалися твори учасників вокально-інструментальних колективів і молодих авторів, які не були членами спілки радянських письменників. Заборони поширювалися також на запис й виконання народних пісень в обробках рок-груп. До того ж категорично заборонялися виступи у відкритому ефірі будь-яких поп-колективів. Аргументом до того стали стандартні звинувачення виконавців у "непрофесіоналізмі". Вказані заходи суттєво загальмували розвиток цілого ряду напрямів української музики та призвели до відсутності приватних студій, які б здійснювали якісний звукозапис. У другій половині 1970-х років гострої критики зазнали також молоді композитори. Ідеологічний контроль особливо торкнувся творів зарубіжних авторів.

1970 – 1980-ті роки ознаменувалися інтенсивним розквітом радянської естради. Серед відомих композиторів України здобули визнання Володимир Івасюк, О. Білаш, В. Верменич, І. Карабиць. Виникла бардівська пісня, рок-музика. Розпочали вокально-інструментальну діяльність ансамбль "Червона Рута", українські групи "Криголам", "Воплі Відоплясова" тощо. Проте ситуація в музичному житті залишалася досить неоднозначною, оскільки духовна сфера українського суспільства, як і раніше, перебувала під наглядом ідеологічної цензури. Так, жорсткій регламентації музичного життя в країні сприяла активна

діяльність Державної концертної агенції, наслідком чого став ретельний контроль не лише концертно-виконавського середовища, але й просіювання текстів вокальних творів. Останнє прискорило еміграцію за кордон багатьох обдарованих діячів українського музичного мистецтва.

У свою чергу, Всесоюзним науково-методичним центром при Міністерстві культури СРСР 1 жовтня 1984 року був запропонований перелік груп (для перевірки студій звукозапису та дискотек) на підставі наказу № 361 від 25.07.84 "Про впорядкування діяльності ВІА та підвищення ідейно-художнього рівня їх репертуару в світлі вимог Червненого (1983) Пленуму ЦК КПРС". З метою "посилення боротьби з впливом буржуазної ідеології, підвищенням ідейно-художнього рівня самодіяльних ВІА, рок-груп, якості роботи цих колективів" рекомендувалося заборонити програвання та демонстрацію грамплатівок, компакт-дисків, відеороликів, книг, плакатів та іншої продукції, яка б репрезентувала їх діяльність. До цієї категорії потрапили ряд груп та виконавців (наприклад: "Злата Прага", "КДБ", Центральний комітет, Еліс Купер, Ніна Хаген, Ерік Ланг, "Айрон Мейден", "Скорпіонз", "Блек Сабат", "Чингіз Хан", "Пінк Флойд", "Дюран-Дюран" та ін.). Серед українських колективів зустрічаємо групи "Зимовий сад" (Київ) та "Корд" (Чернівці) [20].

Очевидно, трохи раніше подібною директивою були також заборонені до трансляції та поширення твори діячів української діаспори. Прикладом того може бути американська співачка українського походження Квітка Цісик, більш відома за кордоном як Кейсі. Виконавиця досить рано пішла з життя через важку хворобу, проте залишила по собі два блискучі альбоми українських пісень – "Kvitka" (1980 р.) та "Two Colors" (1989), номінованих свого часу на музичну премію "Греммі" [12].

Історичну Батьківщину Квітці довелося відвідати єдиного разу в 1983 році. Саме тоді її пісні були заборонені до трансляції по радіо. Ймовірно, вони підпали під цензурне обмеження після випуску першого альбому. Можна припустити, що однією з причин стало виконання співачкою повстанських та стрілецьких пісень, які співали та створювали бійці УПА, а також творів "небажаних авторів". Так, наприклад, Квітка виконувала відому пісню "Ой, видно село" вояків УПА, а також пластові пісні, наприклад, "При ватрі".

В СРСР аж до кінця 80-х років продовжували також діяти списки західних і радянських груп, заборонених до виконання на дискотеках, по радіо та телебаченню, а також до тиражування на студіях звукозапису. Наприклад, існував "Анотований список зарубіжних музичних ансамблів і виконавців, у творчості яких містяться ідейно й морально шкідливі твори", що використовувався для службових потреб. Означений список містив анотації щодо творчості груп (окремих виконавців) та підстави стосовно до їх заборони. У тому ж документі наводився перелік груп/виконавців (близько 100) та ідеї, які вони пропагують, скажімо: "Оттаван" – антикомунізм; "Бі-52" – насилля, мілітаризм, "Блонді" – насилля; "Ван Хейлен" – антисоветизм; "Депеш Мод" – аполітичність; Донна Саммер – еротизм, "Калчер Клуб" – гомосексуалізм, аполітичність, антикультура, Мадонна – секс, Майкл Джексон – аполітичність, жахи; "Меднесс" – насилля; "Мотлі Крю" – насилля; "Моторхед" – моральна розбещеність; "Назарет" –

насилля, садизм, релігійне мракобісся; "Пінк Флойд" – викривлення зовнішньої політики СРСР; Род Стюарт – еротизм, "Скорпіонс" – насилля, Тіна Тернер – секс тощо.

Окремо подавалася інформація по групах у переліку під назвою "Список самодіяльних ансамблів і рок-груп, що своєю діяльністю завдають шкоди ідейно-моральному і естетичному вихованню молоді". У цій номінації були заборонені ряд союзних груп та їх виконавці. Досить цікавим є остаточний вердикт: "Загальна інформація. Ці колективи створені стихійно, багато з них ухиляються від реєстрації та атестації, деякі їх учасники – від суспільно-трудової діяльності, нехтують правилами соціалістичного співжиття. Сліпо слідуючи західній моді, їх учасники нерідко з'являються перед глядачем у неохайному вигляді, недбало і зухвало одягненими, поводяться на сцені розв'язно, аморально. Їхня музика характеризується навмисним примітивізмом, формуванням звуку і шумовими ефектами, багато текстів – відсутністю серйозних думок і цілей, почуттів, відвертою вульгарністю, а часом і аполітичністю" [2].

В Україні ж у середині 1980-х років значно поживався розвиток рок-музики, що було безпосередньо пов'язано зі зміною політики та початком горбачовської епохи правління. Виникло нове покоління діячів музичного мистецтва, які у своїй творчості керувалися ідеєю національного відродження України. Знаковою подією того часу стало започаткування фестивального руху, який об'єднав навколо себе національно орієнтовану духовну еліту. Так, культурне життя республіки у 1989 року ознаменувалося проведенням у Чернівцях фестивалю "Червона рута", на якому виступили такі самобутні виконавці, як Віка Врадій, а також групи "Кому вниз", "ВВ", "Брати Гадюкіни" та ін. Не менш прикметним явищем того ж року став фестиваль "Оберіг". Слід відзначити, що талановиті колективи та співаки, які взяли участь у цих форумах, заявили не лише про право на вільне використання в пісенному мистецтві української мови (аж до сленгової лексики), але й розширили змістове навантаження текстів відповідно до потреб дня, включаючи заборонені раніше теми. Під впливом позитивних тенденцій розпочали пісенну творчість артисти, які намагалися ураховувати найкращі прогресивні тенденції західної культури.

Таким чином, розвиток музичної сфери України протягом радянського періоду цілком залежав від змін політичної кон'юнктури. Наряду з прогресивними тенденціями, що мали місце в музичному житті на етапах відлиги та перебудови, продовжувалися зворотні явища, пов'язані з жорсткою цензурною регламентацією духовної сфери українського суспільства. Характерними для музичної галузі стали такі форми контролю, як: обмеження концертного репертуару, складання проскрипційних списків "шкідливих" творів, запровадження ідеологічного рецензування, введення табу на трансляцію небажаної музичної продукції в ефір, перегляд текстів вокальних творів; заборона програвання та демонстрації грамплатівок, компакт-дисків, відеороликів, книг, плакатів та іншої продукції, яка б репрезентувала діяльність опальних музичних колективів і виконавців.

На дійсно демократичний шлях розвитку музична культура змогла стати лише після скасування інститутів радянської цензури у 1990 році та розпаду СРСР.

Література

1. Автушенко І. Б. Тоталітаризація культурної сфери суспільного життя в УРСР (20 – 30-ті рр. ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. істор. наук: спец. 07.00.01 "Історія України" / І. Б. Автушенко; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2001. – 20 с.
2. Аннотированный список зарубежных музыкальных ансамблей и исполнителей, в творчестве которых содержатся идейно и нравственно вредные произведения [Электронный ресурс]. – 2012. – Режим доступе: <http://live-imho.livejournal.com/242041.html?thread=4823929>
3. Бабюх В. А. Політична цензура в Україні в 1920-1930-х рр.: автореф. дис. ... канд. істор. наук: спец. 07.00.01 "Історія України" / В. А. Бабюх. – К., 2007. – 23 с.
4. Борисенко М. В. До проблеми осмислення тоталітарної культури / М. В. Борисенко // Етнічна історія народів Європи: зб. наук. праць. – К., 2001. – Вип. 10. – С. 30 – 33.
5. Вергеліс О. Квітка на асфальті. Голос Америки – душа України / Олег Вергеліс // Дзеркало тижня. – 2008. – 25 жовтня.
6. Горяева Т. М. Политическая цензура в СССР 1917–1991 / Татьяна Михайловна Горяева. – М. : РОССПЭН, 2002. – 400 с. – (Сер. "Культура и власть от Сталина до Горбачёва. Исследования").
7. Годун Н.Ю. Політико-ідеологічний нагляд за кіно-театральними закладами наприкінці 1920-х – 1930-х рр. / Наталія Годун // Український історичний збірник. – К., 2011. – Вип. 14. – С. 122 – 130.
8. Годун Н.Ю. Функціонування органів політичної цензури в культурно-освітніх установах УРСР в 1928 – 1938 рр.: автореф. дис. ... канд. істор. наук: 07.00.01 / Н.Ю. Годун ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Харків, 2008. – 19 с.
9. Гордійчук М. М. Українська радянська музика: нарис / Микола Гордійчук. – К. : Держвидав, 1957. – 44 с.
10. Зінькевич О. Музикознавство та державна ідеологія / Олена Зінькевич // Українське музикознавство. – К., 1998. – Вип. 28. – С. 64 – 73.
11. Історія культури України: навчальний посібник / Бокань В.А., Польовий Л.П. – К. : МАУП, 1998. – 232 с.
12. Квітка Цісик – історичне повернення // Українська правда. Життя. – 2008. – 21 жовтня.
13. Кречмар Д. Политика и культура при Брежневe, Андропове, Черненко 1970–1985 гг. / Д. Кречмар. – М. : АИРО-XX, 1997. – 316 с.
14. Максименков Л.В. Сумбур вместо музыки. Сталинская культурная революция 1936–1938 / Л.В. Максименков. – М. : Юридическая книга, 1997. – 320 с.
15. Муха А. Національна Спілка композиторів України (історико-аналітичний нарис). Режим доступу: <http://www.composersukraine.org/index.php?id=115>
16. Позднякова І.С. Становлення і утвердження радянської цензури (1917 – 1929 рр.): історіографія проблеми / І.С. Позднякова // Грані. – 2006. – № 4. – С. 3–6.
17. Позднякова І. С. Цензурна політика в радянській Росії у 1917-1929 рр.: автореф. дис. ... канд. істор. наук : 07.00.02 / Позднякова Інна Сергіївна ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2010. – 20 с.
18. Про дозволену й заборонену музлітературу // Бюлетень НКО УСРР. – 1931. – № 17. – Ст. 177. – С. 12.
19. Сірук І.М. Ідеологічний тиск на музичне життя та композиторів України (друга половина 40-х – початок 50-х рр. ХХ ст.) / І.М. Сірук // Інтелігенція і влада. – 2011. – Вип. 23. – С. 105 – 116.
20. Список запрещённых групп от Министерства культуры СССР [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступу: <http://muzofil.com/3510/zapretnaya-muzyka-sssr/>.
21. Україна і Росія в історичній ретроспективі: в 3 т. Т.2. Радянський проект для України : нариси / Авт. тома В.А. Гриневич, В.М. Даниленко, С.В. Кульчицький, О.Є. Лисенко. – К. : Наукова думка, 2004. – 530 с.
22. Шістдесятництво як явище, його витоки й наслідки // Слово і час. – № 8. – 1997. – С. 40 – 55.

References

1. Avtushenko, I.B. (2001). The cultural sphere totalitarization of public life in USSR (20th-30th of century). Extended abstract of candidate's thesis. Kyjiv: The Taras Shevtchenko Kyiv National University [in Ukrainian].
2. Annotated list of foreign music groups and artists, whose work contains ideologically and morally harmful product. Retrieved from: <http://live-imho.livejournal.com/242041.html?thread=4823929>. [in Russian].
3. Babyux, V.A. (2007). The political censorship in Ukraine from 1920 to 1939 years. Extended abstract of candidate's thesis. Kyjiv: Institute of History of Ukraine National Sciences Academy of Ukraine [in Ukrainian].
4. Borysenko, M.V. (2001). On the problem of understanding of totalitarian culture. *Etnichna istoriya narodiv Yevropy*, issue 10. (pp. 30-33). Kyjiv [in Ukrainian].
5. Vergelis, O. (2008). Kvitka on the asphalt. Voice of America – the soul of Ukraine. Retrieved from: http://gazeta.zn.ua/CULTURE/kvitka_na_asfalte_golos_ameriki_dusha_ukrainy.html. [in Ukrainian].
6. Gorjaeva, T.M. (2002). Political censorship in the Soviet Union 1917 – 1991. Moscow: ROSSPJeN [in Russian].
7. Godun, N.Y. (2011). Political and ideological supervision of the movie theater institutions in the late 1920's – 1930's. *Ukrayinskyj istorychnyj zbirnyk*, issue 14. (pp. 122-130). Kyjiv [in Ukrainian].
8. Godun, N.Y. (2008). Functioning of organs of political censorship in cultural-educational establishments in USSR from 1928 to 1938 years. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University [in Ukrainian].
9. Gordijchuk, M.M. (1957). Ukrainian Soviet music. Kyjiv: Derzhvydav [in Ukrainian].
10. Zinkevych, O.S. (1998). Musicology and state ideology. *Ukrayinske muzykoznavstvo*, issue 28. (pp. 64 – 73). Kyjiv [in Ukrainian].
11. Bokan, V.A, & Polovyj, L.P. (1998). Cultural History of Ukraine. Kyjiv: MAUP [in Ukrainian].
12. Kvitka Cisyk – historical return. (2008). *Ukrayinska pravda*. Zhyttya, 21 oct. [in Ukrainian].
13. Krechmar, D. (1997). Politics and culture in Brezhnev, Andropov, Chernenko 1970-1985 gg. Moscow: " AIRO XX" [in Russian].
14. Maksimenkov, L.V. (1997). Confusion Instead of music. Stalynskaya cultural revolution 1936-1938. Moscow: Juridicheskaja kniga [in Russian].
15. Muha, A. National Union of Composers of Ukraine [Historical and analytical sketch]. Retrieved from: <http://www.composersukraine.org/index.php?id=115> [in Ukrainian].
16. Pozdnyakova, I.S. (2006). Formation and strengthening of Soviet censorship (1917 – 1929): Historiography problems. *Grani*, 4, 3-6 [in Ukrainian].
17. Pozdnyakova, I.S. (2010). Censorship policy of Soviet Russia in 1917 – 1929. Extended abstract of candidate's thesis. Dnipropetrovsk: The Oles' Honchar Dnipropetrovs'k National University [in Ukrainian].
18. About the permitted and the forbidden music literature (1931). *Byuleten` NKO USRR*, 17, column 177, 12 [in Ukrainian].
19. Syruk, I.M. (2011). The ideological pressure on the musical life and Composers of Ukraine (the second half of the 40's – early 50's. XX centuries). *Inteligenciya i vlada*, issue 23. (pp. 105 – 116). [in Ukrainian].
20. List of banned groups from the Ministry of Culture of the USSR. Retrieved from: <http://muzofil.com/3510/zapretnaya-muzyka-sssr/>. [in Russian].
21. Grynevych, V.A, & Danylenko, V.M, & Kulchyczkyj, S.V, Lysenko A.E. (2004). Ukraine and Russia historically, 3 vols. Vol.2. The Soviet project for Ukraine: Essays. Kyjiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
22. Sixties as a phenomenon, its origins and consequences. (1997). *Slovo i chas*, 8, 40-45 [in Ukrainian].